Roll No……………………….
Signature of Invigilator ………

Paper Code

MV-105

पतंजलि विश्वविद्यालय

University of Patanjali
Examination March-2021

एम. ए. व्याकरण, प्रथमसत्रम्
व्याकरणम्, पञ्चम्पत्रम्
संस्कृतसाहित्यम्

समयः – होरात्रयम्   पूर्णाङ्काः 70

निर्देशः अस्य प्रश्नपत्रस्य सप्तत्यङ्काः निर्धारिताः सन्ति, अङ्कनिर्देशः प्रतिखण्डं द्रष्टव्यः, सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(खण्ड –क)

प्र01. पृष्टेषु त्रिषु द्वयोः श्लोकयोः पूर्तिः करणीया। (5 x2 =10)

(1) अनादित्वान् …………………………………………………………

(2) ………………………………………………… श्रुतिपरायणः॥

(3) इन्द्रियार्थेषु …………………………………………………………

प्र02. पृष्टेषु त्रिष् द्वयोरेव पदच्छेदविभक्तिसमासा अर्थाश्च लेखनीयाः। (2 x5 =10)

(1) सर्वेन्द्रियगुणाभासं सर्वेन्द्रियविवर्जितम्।
असक्तं सर्वभृच्चैव निर्गुणं गुणभोक्तृ च॥

(2) कार्यकरणकर्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरूच्यते।
पुरुषः सुखदुःखानां भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते॥

(3) क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमन्तरं ज्ञानचक्षुषा।
भूतप्रकृतिमोक्षं च ये विदुर्यान्ति ते परम्॥

(खण्ड –ख)

प्र01. पृष्टेषु त्रिषु द्वयोः गद्ययोः सप्रसङ्गविस्तरं व्याख्या करणीया (5 x2 =10)

(1) सा होवाच मैत्रेय्यत्रैव मा भगवन् मोहान्तमापीपिपन्न वा अहमिमं विजानामीति स होवाच न वा अरेऽहं मोहं ब्रवीम्यविनाशी वा अरेऽयमात्मानुच्छित्ति धर्मा।

(2) स यथाऽदैधाग्नेरभ्याहितस्य पृथग्धूमा विनिश्चरन्त्येवं वा अरेऽस्य महतो भूतस्य निश्वसितमेतद् यदृग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वाङ्गिरस इतिहासः पुराणं सर्वाणि च भूतान्यस्यैवैतानि सर्वाणि निश्वसितानि।

(3) आत्मा वा अरे द्रष्टव्यःश्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यो मैत्रय्यात्मनि खल्वरे दृष्टे श्रुते मते विज्ञात इदं सर्व विदितम्। ब्रह्म तं परादाद्योऽन्यत्रात्मनो ब्रह्म वेदक्षत्रं तं परादाद्योऽन्यत्रक्षत्रं वेद।

प्र02. पृष्टेषु त्रिषु द्वयोः विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानं कुरु। **(5 x2 =10)**

(1) यन्नु म इयं भगोः सर्वा पृथिवी वित्तेन पूर्णा स्यात् स्यां न्वहं तेनामृता इत्यस्याशयं स्पष्टी कुरुत।

(2) स यथा सैन्धवघनोऽनन्तरोऽबाह्यः कृत्स्नो रसघन एवैवं वा अरेऽयमात्मा इत्यस्याशयः स्पष्टी करणीयः।

(3) स एषनेति नेत्यात्मागृह्यः इत्यस्य विशदं व्याख्यानं कुरुत।

(खण्ड -ग)

प्र01. पृष्टेषु पञ्चषु त्रयाणां समाधानं कुरु। **(5 x3 =15)**

(1) काव्यस्य प्रयोजनं किमिति सश्लोकं लिखन्तु।

(2) 'अतादृशि गुणीभूतव्यङ्ग्यं व्यङ्ग्य तु मध्यमम्' इति वाक्यं सोदाहरणं स्पष्टं कुर्वन्तु।

(3) 'वाक्यं रसात्मकं काव्यम्' इति केनोक्तं कश्चास्याभिप्रायः।

(4) तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनःक्वापि इत्यस्याशयः स्पष्टः करणीयः।

(5) भामहेन प्रतिपादितं काव्यप्रयोजनं लिखन्तु।

(खण्ड -घ)

प्र01. पृष्टयोः द्वयोः एकस्य समाधानं कुरु। **(5 x1 =5)**

(1) गौतमबुद्धस्य आश्रमस्य विशेषतां संक्षेपेण वणयन्तु।

(2) अश्वघोषस्य जीवनविषये वर्णनं कुर्वन्तु।

प्र02. पृष्टेषु चतुर्षु श्लोकेषु द्वयोः श्लोकयोः छन्दोऽलङ्कारान्वय-व्याकरणादिटिप्पणीनिर्देशपुरस्सरं व्याख्या करणीया। **(5 x2=10)**

(1) अशिश्रियद्यः सततं दीप्तं काश्यपवत्तपः।
अशिश्राय च तदवृद्धौ सिद्धिं काश्यपवत्पराम॥

(2) तेषां मुनिरुपाध्यायो गौतमः कपिलोऽभवत्।
गुरुगोत्रादतः कौत्सास्ते भवन्तिस्म गौतमाः॥

(3) निरपेक्षाः शरीरेषु धर्मे यत्र स्वबुद्धयः।
संहृष्टा इव यत्नेन तापसास्तेपिरे तपः॥

(4) कपिलस्य च तस्यर्षेस्तस्मिन्नाश्रमवास्तुनि।
यस्मात्ते तत्पुरं चक्रुस्तस्मात् कपिलवास्तु तत्॥